
ÚVODNÍK

Lesk a bída ústavních znaleckých posudků

Goldmann P.

Dobrá soudnička je osvěžením každého periodika, zejména deníků, a těch bulvárních zvláště. Do seriózního odborného časopisu se se svým popularizujícím formátem nevejde, snad ještě jako kazuistika s hlubším významem a vyšším posláním. To štěstí má i časopis Česká a slovenská psychiatrie. Nepřicházím však dnes s odbornou kazuistikou, natož svěží soudničkou.

V posledních letech, zdá se, přibývá požadavků na vypracování znaleckého posudku ústavu. Naše soudy možná prostě více využívají možnosti oslovit pracoviště s vyšším počtem špičkových odborníků. Možné také je, že boj v soudních síních je tak urputný, že je třeba častěji vypracovat tzv. ústavní znalecký posudek. Ten je často implicitně chápán jako nadřazený posudek – superposudek. Explicitně tomu však takto není – Zákon o znalcích a tlumočnících 36/1967 Sb., ani Vyhláška o provedení zákona o znalcích a tlumočnících 37/1967 Sb. nemluví o ničem jiném, než o znaleckém posudku ústavu. O jeho nadřazenosti nad ostatními posudky ani slovo. V praxi soudního sporu však tuto váhu ústavní posudek má už proto, že typicky je žádán v případě, kdy alespoň dva jiné předchozí posudky jsou ve vzájemném rozporu. Ústavní posudek má tedy zpravidla povahu posudku revizního, kdy je potřeba k zodpovězení otázek nejen vysoce kvalifikovaně vyšetřit příslušné osoby, ale především se i kriticky vyjádřit k předchozím, většinou odporujícím si posudkům. Je tedy zřejmé, že ústavní posudek psychiatrický i klinicko-psychologický by měl být tím nejkvalitnějším znaleckým posudkem. Jaká je praxe?

Můžeme eufemisticky konstatovat, že pestrá. Je obvyklé, že psychiatrický a klinicko-psychologický posudek vypracují dva odborníci, každý ze svého oboru. Jejich závěry pak, s důvěrou v kvalitně odvedenou práci, podepíše šéf ústavu. Méně obvyklé je, že se takto vypracovaným posudkem kriticky zabývají další odborníci. Situace může však být i horší. Měli jsme k dispozici posudek, který vypracovali čtyři znalci renomovaného ústavu: zkušený znalec psychiatr, málo zkušený psycholog ne-znalec, internista a dermatolog. Oba posledně jmenovaní byli vysokoškolská profesori, ale řešený úkol posudku nijak s jejich obory nesouvisel. Závěr jejich posudku byl formulován podle odborného názoru psychiatra, proti některým zjištěním psychologa. V době, kdy jsme věc hodnotili my, dal vývoj posuzovaného problému za pravdu psychologovi.

Osobně dobře znám mnohaletou praxi naší léčebny. V PL Bohnice, Praha, je situace možná příznivější než v některých jiných ústavech v ČR: psy-

chiatrický posudek vypracovávají vždy nejméně dva odborníci, z nichž alespoň jeden je i znalcem. Ze zhruba 90 psychiatrů je v PL Bohnice přibližně 12 znalců. Stejným způsobem je vypracováván i posudek psychologický, ovšem s tím rozdílem, že z 35 psychologů je znalcem pouze jeden (pokud se nepočítá znalec sexodiagnostik, který se věnuje jen této svojí specializaci). Znalecká dvojice svůj koncept posudku předkládá k diskusi superviznímu znaleckému kolegiu. To je opět složeno ze znalců i zájemců o znalectví, psychiatrů a psychologů různých generací. Rozprava bývá velmi kritická a rozhodně ne pouze formální. Mnohdy by mohla sloužit jako studijní dílna různých přístupů obou profesí, životních zkušeností, názorových škol, ale i jako výuka formální, zdravotnické a forenzní logiky. Ukazuje se, jak zavádějící bývá odvolávání se na mnohaletou zkušenost soudního znalce – pokud zkušenost zůstane hlavní kvalifikací, pak může být pouze eufemistickým vyjádřením lenosti učit se novým věcem a neochoty kriticky zkoumat své myšlenkové postupy. Dobrý příklad jak vzniká *Officium humanitatis* při diskusi nad znaleckými posudky psychiatrické léčebny. V čem tedy vidím, kromě různé praxe jednotlivých ústavů, problém?

Kvalitu posudku nezaručuje razítko ústavu, ale jeho poctivé a supervidované zpracování. Vypracování znaleckého posudku ústavu je činností vysoce specializovanou, jež vyžaduje nejen nejvyšší kvalifikaci v daném oboru, ale zároveň i znalost forenzního uvažování, v neposlední řadě i zkušenost komunikace v soudní síni. Z logiky věci vyplývá, že tato činnost by měla být realizována a garantována jen nejkvalifikovanějšími odborníky - atestovanými zdravotníky - a současně soudními znalci s danou specializací. Tento požadavek však v legislativě explicitně vyjádřen není. Realita je taková, že v některých ústavech vypracuje posudek jakýkoli pověřený odborník, ale mnohdy bez znalecké specializace a bez následné supervize. Bylo by dobré, aby zákonodárci uvažovali o kvalitnějším znění *Zákona o znalcích a tlumočnících*.

Příběh na závěr: když jsme za náš ústav žádali příslušný soud o rozšíření kolegia znalců, bylo jeho zamítavé stanovisko odůvodněno tím, že znalců má soud dost. To, že znalci daného odvětví jsou někde jinde, soud pravděpodobně nezajímá. Naše stejná žádost příslušnému ministerstvu se vrátila k posouzení předchozímu soudu. Pohádka o slepičce a kohoutkovi?

*PhDr. Petr Goldmann
Vedoucí psycholog PL Bohnice, Praha*